

BAKER TILLY
BERK

Accountantsverslag

Boekjaar 2017

Gemeente Gemert-Bakel

Inhoudsopgave

	Pagina
Aanbiedingsbrief	3
1 Bestuurlijke samenvatting	4
2 Accountantscontrole	6
3 Kwaliteit verslaggeving	12
4 Financiële positie	13
5 Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole	14
6 Bevindingen ten aanzien van de interne beheersing	22
7 Overige dienstverlening	24
8 Single Information Single Audit (SiSa)	25
9 Landelijke actualiteiten	26

Aan de Gemeenteraad
van de gemeente Gemert-Bakel

Breda, Juli 2018

Betreft: Accountantsverslag 2017

Geachte leden van de Gemeenteraad,

Wij hebben de controle van de jaarrekening 2017 van uw gemeente afgerond. In dit verslag lichten wij toe welke overwegingen plaats hebben gevonden bij de bepaling van de aard, het tijdstip van uitvoering en de diepgang van de werkzaamheden die zijn toegepast bij de uitvoering van de controle van de jaarrekening.

Wij bedanken de medewerkers van de gemeente Gemert-Bakel voor de open en constructieve samenwerking bij het verrichten van onze controlewerkzaamheden en de totstandkoming van ons accountantsverslag.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly Berk N.V.

drs. R.G. de Kort RA
Externe accountant

1. Bestuurlijke samenvatting

Als accountant van uw gemeente hebben wij de controle van de jaarrekening uitgevoerd op basis van de kaders en normen die door de wetgever als ook door u als Gemeenteraad aan ons zijn meegegeven. In dit accountantsverslag doen wij verslag van de uitkomsten van ons onderzoek naar de getrouwheid en de rechtmatige totstandkoming van de lasten en baten en de activa en passiva in de jaarrekening 2017.

In hoofdstuk 2 van dit accountantsverslag gaan wij met name in op die zaken die van belang zijn voor u als Gemeenteraad. Wij ondersteunen u daarbij in uw controlerende rol en uw besluitvorming rondom de jaarrekening. Wij constateren een onzekerheid binnen het sociaal domein van € 313.865. Dit betreft een onzekerheid die meetelt in ons oordeel omtrent de getrouwheid en rechtmatigheid.

In paragraaf 2.4 wordt ingegaan op overschrijdingen van lasten op de programma's en investeringen ten laste van de beschikbaar gestelde kredieten. Voor 4 programma's is sprake van een begrotingsoverschrijding. De toelichting of de overschrijding overeenkomstig de Kadernota Rechtmatigheid 2017 rechtmatig is of niet, is beperkt, maar toereikend. Deze overschrijdingen tellen niet mee in ons oordeel. De investeringen ten laste van de beschikbaar gestelde kredieten hebben wij rechtmatig bevonden.

In paragraaf 2.7 worden de belangrijkste schattingen in de jaarrekening toegelicht. De verwachte levensduur van de activa, voorzieningen, grondexploitaties en de vennootschapsbelasting zijn akkoord bevonden. In de waardering van de aan Jeugdhulp en WMO gerelateerde balansposten en vorderingen is een onzekerheid geconstateerd, zoals hiervoor opgenomen.

In hoofdstuk 3 gaan wij in op de kwaliteit van het jaarverslag. Als accountant hebben wij op basis van wet- en regelgeving de taak om de jaarrekening te controleren en het jaarverslag te toetsen. In het jaarverslag legt het College verantwoording af over de uitvoering van het beleid en wat is bereikt. Wij hebben vastgesteld dat het beeld van het aan u gepresenteerde jaarverslag in overeenstemming is met het beeld van de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat. Daarnaast hebben we vastgesteld dat in de jaarrekening van gemeente Gemert-Bakel over boekjaar 2017 op de juiste wijze rekening is gehouden met de bepalingen uit de WNT.

1. Bestuurlijke samenvatting

Hoofdstuk 4 gaat in op de financiële positie en het resultaat. Wij constateren dat een negatief resultaat voor bestemming wordt verantwoord van € 2,5 miljoen (na bestemming € 2,6 miljoen). In de paragraaf "weerstandsvormogen en risicobeheersing" zijn de mogelijke risico's en financiële positie van de gemeente uiteen gezet. Daarbij is de weerstandratio berekend. Het weerstandsvormogen is niet toereikend om de ingeschatte risico's af te dekken. Wij adviseren een meerjarenperspectief op te nemen in het jaarverslag, met daarbij toelichting op welke wijze wordt geborgd dat risico's in toekomst wel worden afgedekt.

In hoofdstuk 5 geven wij u inzicht in de bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole. Deze bevindingen hebben betrekking op de geldstromen binnen het sociaal domein en de grondexploitaties. In hoofdstuk 6 evalueren wij vervolgens de opvolging van de actiepunten vanuit de door ons uitgebrachte managementletter. Wij concluderen dat deze actiepunten voldoende zijn opgevolgd.

In hoofdstuk 7 gaan wij in op een aantal overige onderwerpen waarover wij dienen te rapporteren. Dit betreffen de onafhankelijkheid van ons als accountant, de wijze waarop wij omgaan in onze controle met fraude en onze conclusie ten aanzien van de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

In hoofdstuk 8 rapporteren wij over de uitkomsten van de controle van de SiSa-bijlage. Wij hebben ten aanzien van de SiSa-bijlage geen bevindingen met invloed op de financiële vaststelling geconstateerd.

Tenslotte behandelen wij in hoofdstuk 9 recente ontwikkelingen die spelen in uw sector. Wij hebben deze niet specifiek gemaakt voor de gemeente Gemert-Bakel.

2. Accountantscontrole

2.1 Dekking en reikwijdte van de controle zijn conform de opdrachtbevestiging

Wij hebben van u de opdracht gekregen om de jaarrekening 2017 van de gemeente Gemert-Bakel te controleren. In onze vaktechnische opdrachtbevestiging is deze opdracht in detail verder uitgewerkt.

Bij deze controle hanteren wij de in het controleprotocol vastgelegde marges. De maximaal toe te passen marges zijn vastgelegd in het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (het BADO). U heeft deze marges overgenomen. De bij onze controle van de jaarrekening 2017 toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% (€ 789.000) en voor onzekerheden 3% (€ 2.367.000) van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves. Onze controle houdt in dat wij niet alle transacties controleren. Onze aanpak heeft als doel om vast te stellen dat de jaarrekening een getrouw beeld geeft en geen onrechtmatigheden bevat.

In het accountantsverslag worden fouten en onzekerheden gerapporteerd die de door ons bepaalde grens van € 39.450 overschrijden en worden overige bijzonderheden die van belang zijn voor de behandeling van de jaarrekening door uw Raad gerapporteerd. U heeft geen richtlijnen opgesteld, derhalve lijkt het ons wenselijk om te bepalen boven welk bedrag reëel is om bevindingen te vernemen zodat wij als accountant u van die bevindingen kunnen voorzien die u relevant vindt. Gezien de hoogte van de door u vastgestelde grens adviseren wij u deze te heroverwegen waarbij het van belang is vanaf welk grensbedrag in Euro's u kennis wilt nemen van bevindingen van uw accountant. Wij adviseren deze grens op circa 5% van de goedkeuringstolerantie vast te stellen zodat wel sprake blijft van sturen op hoofdlijnen.

2. Accountantscontrole

2.2 Geconstateerde niet-gecorrigeerde afwijkingen en onzekerheden

Naar aanleiding van de door ons verrichte werkzaamheden hebben wij de volgende onzekerheden geconstateerd die de in hoofdstuk 2.1 genoemde rapporteringstolerantie overschrijden:

- Sociaal domein leidt tot een onzekerheid van € 313.865 in verband met het ontbreken van controleverklaringen ter onderbouwing van de prestatielevering.

2.3 Strekking controleverklaring 2017

Wij zijn voornemens om bij de jaarrekening over boekjaar 2017 een goedkeurende controleverklaring te verstrekken voor het aspect getrouwheid als ook voor het aspect rechtmatigheid waarvan de oordeelparagraaf als volgt luidt:

Naar ons oordeel:

- *geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2017 als van de activa en passiva van de gemeente Gemert-Bakel op 31 december 2017 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);*
- *zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2017 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder verordeningen van de gemeente, zoals opgenomen in het 'Normenkader wet- en regelgeving 2017'.*

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid

De toe te passen normen voor het begrotingscriterium zijn gebaseerd op Artikel 189, 190, 191 en 212 van de Gemeentewet en moeten door de Gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting, via de verordening op het financieel beheer en het controleprotocol.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de Gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de Gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de Raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de kadernota rechtmatigheid die door de Commissie BBV is uitgebracht. Een belangrijke inhoudelijke aanvulling betreft de vaststelling, dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is maar niet in alle gevallen hoeft te worden meegewogen in het accountantsoordeel. Essentieel is dat de Raad nadere regels kan stellen wanneer kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd moeten meewegen bij het oordeel van de accountant. Voorbeelden hiervan zijn: kostenoverschrijdingen passend binnen het beleid en kostenoverschrijdingen bij open-einde regelingen. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

Daarnaast moet de accountant in het accountantsverslag deze kostenoverschrijdingen, waarvan het College in de jaarrekening aan moet geven dat ze nog dienen te worden geautoriseerd, aan de orde te stellen. Extra lasten die worden gemaakt omdat extra opbrengsten daarvoor de ruimte bieden terwijl deze extra lasten niet direct zijn gerelateerd aan de extra opbrengsten, en de Raad nog geen besluit heeft genomen over de aanwending van deze extra opbrengsten, zijn niet rechtmatig.

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid (vervolg)

Wij constateren dat er op programma's 1, 2, 4 en 5 sprake is van een overschrijding van de begrote lasten.

Programma	Overschrijding van de lasten	Onrechtmatigheid, telt niet mee	Onrechtmatigheid, telt wel mee
Programma 1: Algemene zaken	€ 468.466	€ 468.466	-
Programma 2: Sociaal Domein & Volkshuisvesting	€ 2.699.041	€ 2.699.041	-
Programma 4: Economie & Sport	€ 41.785	€ 41.785	-
Programma 5: Financiën & Vastgoed	€ 589.234	€ 589.234	-

Programma 1:

Overschrijding wordt verklaard door een extra dotatie in de voorziening pensioenen wethouders. Voorgaande past binnen het beleid van de gemeente en telt derhalve niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

Programma 2:

De overschrijding op programma 2 wordt veroorzaakt door hogere lasten gerelateerd aan decentralisatie sociaal domein ad ca. € 2.699.000. Overschrijding is afdoende toegelicht in de jaarrekening en wordt veroorzaakt door openeindregelingen. Overschrijding telt derhalve niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

Programma 4:

De overschrijding is van beperkte omvang en daarom niet verder toegelicht. Gezien de omvang van het bedrag telt dit niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

Programma 5:

De overschrijding wordt veroorzaakt door hogere lasten binnen het grondbedrijf en daarnaast door kleinere overschrijdingen en positieve effecten. Waarbij de hogere lasten worden gedekt door de hogere baten. Overschrijding is afdoende toegelicht in de jaarrekening en daarnaast wordt de Raad tussentijds voldoende geïnformeerd over het grondbedrijf en telt derhalve niet mee in ons rechtmatigheidsoordeel.

2. Accountantscontrole

2.4 Geen (materiële) afwijkingen die in het oordeel moeten worden betrokken in het kader van begrotingsrechtmatigheid (vervolg)

Kredietoverschrijdingen

In 2017 hebben wij geen kredietoverschrijdingen geconstateerd die de rapporteringstolerantie overschrijden. Derhalve zijn er geen overschrijdingen die wij moeten vermelden of die meetellen in ons oordeel voor begrotingsrechtmatigheid.

2.5 Verslaggevingsgrondslagen

Wij hebben de aanvaardbaarheid van de gehanteerde waarderingsgrondslagen, de consistente toepassing daarvan alsmede de duidelijkheid en volledigheid van de jaarverslaggeving beoordeeld. Uw gemeente heeft gedurende 2017 geen vrijwillige wijzigingen doorgevoerd in de keuze of de toepassing van belangrijke verslaggevingsgrondslagen. De wijzigingen van verslaggevingsgrondslagen die het BBV met ingang van 2017 voorschrijft zijn door uw gemeente opgevolgd.

Wij concluderen dat de gehanteerde waarderingsgrondslagen conform verwachtingen zijn en dat de toepassing daarvan, samen met de in de jaarrekening opgenomen toelichtingen, een getrouw beeld geeft van de financiële positie van uw gemeente.

2.6 Vennootschapsbelasting

Vanaf 2016 is de vrijstelling voor de vennootschapsbelasting (hierna: VPB) voor overheidslichamen vervallen. Voor de gemeente Gemert-Bakel betekent dit dat zij mogelijk VPB moet afdragen. Door de gemeente is, in samenwerking met een externe fiscalist, geanalyseerd of sprake is van belastbare activiteiten. Vanuit deze analyse is geconcludeerd dat de activiteiten van het grondbedrijf van de gemeente Gemert-Bakel niet onder de VPB-plicht vallen. Wij onderschrijven dit standpunt.

2. Accountantscontrole

2.7 Schattingen

Inherent aan het opmaken van een jaarrekening is dat de organisatie schattingen moet maken. Bepaalde schattingen zijn van bijzonder belang door hun invloed op de jaarrekening en de waarschijnlijkheid dat toekomstige gebeurtenissen significant afwijken van de verwachtingen van het College. Als onderdeel van de controle hebben wij de aanvaardbaarheid van de schattingen beoordeeld.

De belangrijkste schattingen in de jaarrekening zijn:

Belangrijkste schattingen	Beoordeling	Toelichting
Verwachte levensduur voor de immateriële vaste activa	Akkoord	De verwachte levensduur voor de verschillende activa categorieën en daarmee de afschrijvingspercentages is in lijn met wat gebruikelijk is.
Verwachte levensduur voor de materiële vaste activa	Akkoord	De verwachte levensduur voor de verschillende activa categorieën en daarmee de afschrijvingspercentages zijn in lijn met wat gebruikelijk is.
Waardering van voorraden (inclusief grondexploitatie)	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de voorraden.
Waardering van de vorderingen	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de vorderingen. Wij adviseren u om periodiek de gehanteerde uitgangspunten te toetsen.
Waardering van de voorzieningen	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de waardering van de voorzieningen.
Waardering transitoria gerelateerd aan Jeugdhulp en WMO	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de opgenomen overlopende posten waarbij geconstateerd wordt dat er sprake is van een maximale onzekerheid van € 313.865 in verband met het ontbreken van controleverklaringen onder de uitgaven.
Vennootschapsbelasting	Akkoord	Wij kunnen ons vinden in de inschatting van de organisatie.

3. Kwaliteit verslaggeving

3.1 Diepgang controle jaarverslag

De jaarstukken 2017 bestaan uit "het jaarverslag" en "de jaarrekening". De programmarekening en de paragrafen vormen samen het jaarverslag. In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting zoals in het boekwerk "Jaarrekening 2017" is opgenomen.

Conform de gewijzigde wetgeving voor de accountantscontrole zullen wij het jaarverslag onderzoeken om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen.

3.2 Wet Normering Topinkomens

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) stelt maxima aan de bezoldiging van topfunctionarissen (2017: € 181.000). De bezoldiging van topfunctionarissen in deeltijd of met een aanstelling korter dan 12 maanden in een boekjaar, wordt omgerekend naar een voltijdsbezoldiging. De WNT bevat een openbaarmakingsverplichting van de bezoldiging van topfunctionarissen via de jaarrekening van de organisatie en inzending aan de (vak)minister. Voor andere functionarissen geldt alleen een openbaarmakingsverplichting bij overschrijding van de bezoldigingsnorm.

In de jaarrekening van gemeente Gemert-Bakel over boekjaar 2017 is op juiste wijze rekening gehouden met de bepalingen uit de WNT. De vergelijkende cijfers 2016 zijn waar nodig aangepast.

4. Financiële positie

4.1 Algemene beschouwing

In paragraaf 2 “Weerstandsvermogen en risicobeheersing” in het jaarverslag is de financiële situatie uiteengezet. In de paragraaf is tevens opgenomen welke potentiële risico’s de gemeente loopt en welk weerstandsvermogen benodigd is ter dekking van deze risico’s. De risico’s en beschikbare weerstandscapaciteit zijn onderverdeeld naar structurele en incidentele posten. Ultimo 2017 resulteert dit in een benodigd weerstandsvermogen van € 8,3 miljoen. Het aanwezige weerstandsvermogen ultimo 2017 wordt door de gemeente berekend op € 4,3 miljoen. De ratio tussen benodigd en aanwezig weerstandsvermogen is daarmee ontoereikend. De gemeente zit nog in het proces van verbetering van het weerstandsvermogen. Het negatieve resultaat over 2017 zorgt voor een afname van het weerstandsvermogen.

Het negatieve saldo van baten en lasten voor bestemming bedraagt in 2017 € 2,5 miljoen (2016: € 3,2 miljoen positief). De (per saldo) storting in de reserves bedraagt ca. € 0,1 miljoen (2016: storting € 2,2 miljoen) waardoor het gerealiseerde resultaat ca. € 2,6 miljoen nadelig bedraagt (2016: € 1,0 miljoen voordelig). Bij de aangepaste begroting was uitgegaan van een geraamd resultaat na bestemming van circa nihil.

4.2 Preventief toezicht van de provincie

De gemeente Gemert-Bakel stond tot en met 2017 onder preventief toezicht van de provincie Noord-Brabant. De gemeente moet aan de volgende criteria voldoen om niet meer onder het preventief toezicht te staan:

- Een positieve algemene reserve;
- De meerjarenbegroting 2018-2021 moet uiterlijk de laatste jaarschijf van de meerjarenraming structureel en reëel in evenwicht zijn;
- Begroting 2018 inzenden voor 15 november 2017.

De gemeente voldoet aan bovenstaande criteria. Met ingang van 2018 staat de gemeente niet meer onder preventief toezicht.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.1 Financiële en materiële vaste activa - stichting Golfbaan Stippelberg

Het geïnvesteerde vermogen in de golfbaan bedraagt ca. € 13 miljoen en bestaat uit:

- Materiële vaste activa (gemeentelijke gronden en geactiveerde kosten uit hoofde van de aanleg en inrichting van de golfbaan);
- Hypothecaire lening; en
- Overige leningen ondergebracht in een 100-jarige erfpachtconstructie.

Gezien de financiële positie van de golfbaan de afgelopen jaren en de daarmee samenhangende risico's hebben wij als aandachtspunt in onze controlestrategie de waardering van activa die gerelateerd zijn aan de golfbaan opgenomen.

Over 2017 laat de beheerstichting naar verwachting negatief resultaat zien. De verwachtingen voor 2017 waren eind 2016 positief, maar de realisatie is toch negatief. Het overschot over 2018 is met € 14.000 naar verwachting wel positief met daarbij een positieve cashflow van € 103.000. Het College van Burgemeester en Wethouders heeft kennis genomen van deze begroting en daarbij het vertrouwen uitgesproken in de beheerstichting.

Het College blijft intensief in overleg met de beheerstichting om de financiële situatie te volgen. Mocht de financiële situatie van de beheerstichting onverhoopt verslechteren dan zal het College daarbij niet overgaan tot het afboeken van leningen. In dat uiterste geval zal worden gekozen voor nieuwe structurele maatregelen. Het treffen van een voorziening voor de leningen acht het College daarom niet noodzakelijk. Wij kunnen instemmen met het standpunt van het College.

Stellingname gemeente Gemert-Bakel

De gemeente heeft de mogelijkheid de erfpacht te verlagen of een subsidie te verstrekken. Afboeken van de lening of betalingsachterstand acht het College daarom niet noodzakelijk.

In de paragraaf weerstandsvermogen van de gemeentelijke jaarrekening 2017 is de kans dat de gemeente deze maatregelen dient te nemen verhoogd van 25% naar 50%. Dit gezien de negatieve cashflow in 2017 waar een positieve cashflow verwacht werd. Deze kansverhoging leidt tot een verhoging van het berekende weerstandsvermogen. Het college blijft intensief met de beheerstichting in overleg en kan zich vinden in de voorgelegde begroting.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.2 Decentralisaties

Algemeen

In 2015 is het takenpakket van de gemeente als gevolg van de decentralisaties in het sociaal domein flink uitgebreid. Voor de uitvoering van deze taken heeft de continuïteit van de zorgverlening voorop gestaan. Vanaf medio 2016 worden de digitale declaraties via IWMO ingediend. In de sector is de afgelopen periode veelvuldig gecommuniceerd over de verantwoording inzake het sociaal domein.

Ten aanzien van levering van zorg is het nog mogelijk om te steunen op de controleverklaringen van zorgaanbieders bij geleverde zorg. In de toekomst gaat dit mogelijk vervallen als er geen verklaringen meer worden verstrekt. Belangrijk is om tijdig de transitie te maken om over de gehele populatie zelfstandig de prestatielevering vast te stellen. Wij adviseren om met GR Peelgemeenten in overleg te gaan om onafhankelijk van deze controleverklaringen komend jaar werkzaamheden te verrichten dat zorg feitelijk geleverd is. Dit zodat het in de toekomst geen gevolgen heeft mochten er geen controleverklaringen meer verstrekt worden. Voor zover geen controleverklaringen worden verkregen van instellingen heeft de organisatie toereikende controlewerkzaamheden verricht om dit risico te ondervangen.

Situatie decentralisaties Gemert-Bakel

De belangrijkste onzekerheid die in 2017 is geconstateerd uit de controle van GR Peelgemeenten heeft betrekking op het ontbreken van (gewaarmerkte) productieverantwoordingen / controleverklaringen vanuit zorgleveranciers. Hierdoor is een deel van de lasten niet onderbouwd met prestatieleveringen. Deze onzekerheid hebben wij in ons oordeel betrokken en leidt niet tot een ander oordeel aangezien de onzekerheden niet materieel zijn. Naar onze mening moet GR Peelgemeenten onderzoeken of dit instellingen zijn waar komend jaar mogelijk ook geen gegevens van verkregen gaan worden omdat dit in de onderlinge afspraken zo is opgenomen. Als dit zo is dan dient vanuit GR Peelgemeenten onderzocht te worden op welke wijze alsnog zekerheid kan worden verkregen over deze uitgaven.

Ten aanzien van de PGB's constateren wij dat de SVB een afkeurende verklaring bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en WMO heeft ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten. GR Peelgemeenten heeft om die reden zelfstandig onderzocht of de kosten nauwkeurig en rechtmatig verantwoord zijn.

Dit onderzoek heeft ons voldoende zekerheid gegeven dat de prestatie is geleverd en de betalingen rechtmatig zijn.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3 Grondexploitatie

In het kader van de controle van de jaarrekening hebben wij de projecten gecontroleerd. De boekwaarde (balanswaarde) van de voorraden is als volgt te specificeren:

Bedragen in € 1.000	Boekwaarde 31/12/16	Voorziening 31/12/16	Balanswaarde 31/12/16	Boekwaarde 31/12/17	Voorziening 31/12/17	Balanswaarde 31/12/17
Onderhanden werk	€ 35.893	€ 14.302	€ 21.591	€ 36.362	€ 12.481	€ 23.881
Overige gronden	€ 1.232	€ 0	€ 1.232	€ 972	€ 0	€ 972
Totaal	€ 37.125	€ 14.302	€ 22.823	€ 37.334	€ 12.481	€ 24.853

5.3.1 Algemeen

De gemeente Gemert-Bakel heeft nog een aanzienlijke grondportefeuille met 8 grotere grondexploitaties met een boekwaarde groter dan € 1 miljoen. Dat blijkt zowel uit de omvang van de boekwaarde per 31 december 2017 van € 37,3 miljoen als uit de raming van de nog te realiseren opbrengsten van € 51,2 miljoen. Drie van deze grondexploitaties zijn risicovol en worden ook door de gemeente zo onderkend, zoals ook blijkt uit de risicoparagraaf. Dit zijn de grondexploitaties Smartpark Gemert, Keizersberg Elsendorp en Mortel de Vrije Erven. De totale bruto boekwaarde (voor verliesvoorziening) van deze drie plannen bedraagt ruim € 20 miljoen, wat bijna 60% van de totale portefeuille bouwgrondexploitatie is.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3.2 Smartpark Gemert

Volgens BBV voorschriften dienen gemengde exploitaties (gecombineerde ontwikkeling gemeentelijk en privaat) gesplitst te worden in een deel BIE voor het eigen grondbezit en een deel van het kostenverhaal op de private grondexploitant. Wij hebben geconstateerd dat binnen de grondexploitatie Smartpark sprake is van zowel opbrengst uit eigen gronduitgifte als opbrengst vanwege een bijdrage kostenverhaal. Op dit punt wordt niet voldaan aan de stellige uitspraak van de commissie BBV en dient dan ook gecorrigeerd te worden. Uitgaande van de aanname dat bij kostenverhaal sprake is van neutraal resultaat (de te verhalen kosten c.q. de bijdragen dekken precies de te maken kosten door de gemeente), heeft splitsing van de grondexploitaties geen gevolgen voor het resultaat voor de gemeente. Daarom kan voor de waardering in deze jaarrekening de gecombineerde grondexploitatie nog gehandhaafd blijven, maar zal de gemeente in 2018 de grondexploitatie moeten splitsen. Daarbij moet in beeld gebracht worden hoe de nieuwe resultaatverwachting is op de gesplitste grondexploitatie. Deze aanpassing moet dus in 2018 verwerkt worden. Indien er meer kosten aan de particuliere ontwikkeling moeten worden toegerekend dan er als exploitatiebijdragen is overeengekomen, dan zal dat effect kunnen hebben voor het saldo van de grondexploitatie.

5.3.3 De Mortel, De Vrije Erven

Het betreft hier een specifiek marktsegment van woningen op grote kavels. Gemeente geeft aan dat de verkoop van de kavels vooralsnog niet van de grond komt, ondanks diverse inspanningen en acties vanuit de gemeente. De behoefte aan deze grote kavels tegen de gehanteerde prijsstelling wordt niet anders onderbouwd dan het verkoopadvies van de verkopende makelaar. De makelaar stelt in zijn advies dat verkoop van dit soort kavels in de regio wel mogelijk zou kunnen zijn, echter in ieder geval tegen een lagere prijs. Volgens de makelaar zou de gemiddelde grondprijs € 139/m² moeten bedragen. Dit prijsadvies is echter geen onafhankelijke taxatie van de marktwaarde. In de onderbouwing van de makelaar is een overzicht opgenomen van verkochte grote kavels in de regio, waarbij een gemiddelde gerealiseerde prijs uitkomt op ca. € 120/m². Gemeente hanteert een gemiddelde prijs die aanmerkelijk hoger ligt.

Wij constateren dat de verkoop van deze kavels ondanks diverse inspanningen en acties niet van de grond komt. Het in de grondexploitatie opgenomen uitgifteprogramma van kavels met deze omvang en tegen de prijsstelling in de grondexploitatie van € 190/m² achten wij niet aannemelijk. De gemeente heeft inzichtelijk gemaakt dat de verkoopprijs op vergelijkbare locaties wordt gerealiseerd. Gezien de moeizame verkopen heeft de gemeente een afwaardering gedaan op dit project ad. € 0,5 miljoen. Het resterende risico (afwaardering naar € 139/m²) is opgenomen in de paragraaf weerstandsvermogen.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3.4 Elsendorp. Keizersberg

De invulling van dit project is in 2016 gewijzigd van bedrijventerrein naar een woon-werklocatie. De marktvraag naar een woon-werklocatie met deze omvang op deze plek is niet zichtbaar onderzocht of aangetoond. Ook de eerdere invulling van de locatie als bedrijventerrein bleek destijds niet succesvol, hetgeen mede verklaard kan worden door de in een onderzoek uit 2016 geconstateerde overprogrammering op de bedrijventerreinenmarkt in de Peelregio.

Het BBV verbindt de volgende voorwaarden aan de vaststelling van een BIE. Uit de notitie grondexploitatie 2016 (arceringen door ons aangebracht):

*"4.2. Grondexploitatiecomplex. De term grondexploitatiecomplex is in het BBV geïntroduceerd via artikel 70 (in het herziene BBV m.i.v. 2016: artikel 52d) en wordt in de praktijk vaak aangeduid als grondexploitatie of grondexploitatie. Een grondexploitatiecomplex is **een ruimtelijk plan**, voorzien van een financiële vertaling. Het grondexploitatiecomplex bevat de grondexploitatieopzet met daarin in elk geval opgenomen (a) **een kaart van het grondexploitatiecomplex**, **(b) een beschrijving van de bouwkavels, de bestemming en toegestane bouwvolumes**, de omschrijving van de werken en werkzaamheden voor het bouwrijp maken van het grondexploitatiecomplex, de aanleg van nutsvoorzieningen en het inrichten van de openbare ruimte in het grondexploitatiecomplex, en (c) een grondexploitatiebegroting. Deze grondexploitatiebegroting definieert de Commissie BBV als volgt:*

Definitie grondexploitatiebegroting: De financiële vertaling van een grondexploitatiecomplex, waarbij de kosten en opbrengsten gefaseerd zijn in de tijd, met een richttermijn van 10 jaar (voortschrijdend)."

Wij constateren dat niet aan deze voorwaarden is voldaan. Aangezien ook de marktvraag naar programmering met woon-werklocaties niet zichtbaar is aangetoond is onvoldoende grond aanwezig om het plan onder BIE te activeren. Bovendien is deze programmawijziging niet expliciet aan de Raad voorgelegd voor besluitvorming, zoals de verslaggevingsregels aangeven, maar impliciet in de P&C-cyclus meegenomen. De calculatie wordt opnieuw berekend op basis van de oude bestemming (bedrijventerreinen). Door de gemeente is aangetoond dat er momenteel interesse is van bedrijven om zich te vestigen binnen de gemeente. Hoewel dit geen garanties biedt, geeft dit wel voldoende grondslag om het project te kwalificeren als BIE en de waardering aan te passen naar de waarde van de exploitatie als bedrijventerrein.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3.5 Overige grondexploitaties en algemene conclusies

Van de overige grondexploitaties zijn er nog drie met een looptijd tot na 2020, zijnde Bakel Neerakker (2026), Elsendorp Noord en de Mortel westrand (beide 2024) en van de resterende 14 grondexploitaties wordt verwacht dat die allen in 2019 of 2020 kunnen worden afgesloten. Voor deze overige grondexploitaties is geconstateerd dat de opbrengsten worden geraamd op basis van aannemelijke programma's woningbouw en resterende bedrijventerreinen, en de door de gemeente gehanteerde grondprijzen. Bij de volgende grondexploitaties heeft de gemeente overeenkomsten (klooster Nazareth, Attendorenstraat) gesloten of lopen de verkopen in 2018 ook conform of voor op de raming (o.a. de Mortel Westrand, bedrijventerrein Bakel, Gemert Doonheide Molenbroekse loop). Hierbij maken we de aantekening dat de gemeente zelf weinig onderbouwing lijkt te hebben voor de marktvraag en de confrontatie tussen deze vraag en het totale aanbod binnen de gemeente.

Aandachtspunt is om de marktvraag naar de verschillende programma's wonen en bedrijventerreinen in 2018 beter te onderbouwen en via een vraag-aanbod match op portefeuilleniveau, in combinatie met de provinciale cijfers en regionale woningmarktafspraken en marktanalyses op bedrijventerreinen aan te tonen dat de jaarlijkse programmering en planning passend is. Daarbij is het van belang om tevens inzichtelijk te maken welk aanbod niet alleen uit eigen gemeentelijke grondexploitaties komt, maar ook door derden op eigen grond in ontwikkeling wordt gebracht. De grondexploitaties dienen verder aangepast te worden indien dit uit de nieuwe inzichten zou blijken.

Verder adviseren we de gemeente om de marktconformiteit van de gehanteerde grondprijzen in de grondprijzenbrief en de grondexploitaties te onderbouwen.

Voor de kostenramingen is geconstateerd dat er geen grondexploitatie-vreemde kostensoorten zijn opgenomen, waardoor wordt voldaan aan de BBV-kostensoortennormering.

De belangrijkste kostensoorten in vrijwel alle grondexploitaties zijn die van bouw- en woonrijp maken, de gemeentelijke apparaatskosten en de rente. We constateren dat in de grondexploitaties meestal harde bedragen worden opgenomen zonder nadere onderbouwing van prijs x hoeveelheid. Dit geldt zowel voor de kosten voor het bouw- en woonrijp maken als voor de kosten van het gemeentelijk apparaat. Bij de onderbouwingen die zijn geleverd voor Bakelseweg de Mortel, Keizersberg Elsendorp en Wolfsveld Smartpark hebben we kunnen constateren dat de afdeling Civiel wel onderbouwingen levert, uitgewerkt in prijs x hoeveelheid. De opgenomen ramingen vallen binnen aannemelijke bandbreedtes, maar het is vanuit de grondexploitatie moeilijk te sturen op kostenbeheersing indien hieruit onduidelijk blijkt hoe de kosten zijn opgebouwd.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3.6 Overige grondexploitaties (vervolg)

Wij adviseren de gemeente om de kostenramingen van de bouw- en woonrijp maken en apparaatskosten jaarlijks actueel bij te stellen en deze kosten standaard te onderbouwen in de grondexploitaties met een prijs x hoeveelheid opzet.

De kostenindex die gehanteerd wordt door de gemeente in de grondexploitaties is 1%. Wij achten dit niet aannemelijk, gezien de marktbeving. Dit percentage valt ook buiten bandbreedtes zoals genoemd in prognosecijfer, zoals bijvoorbeeld de Outlook Grondexploitatie van Metafoor of kostenindexering van het CBS. Een percentage van 2% of hoger is naar ons oordeel aannemelijker op basis van het meerderjarig historisch gemiddelde van gww-indexen. Daarmee is er een reëel risico op hogere kosten in de realisatie. Op portefeuilleniveau is dit een onzekerheid.

Wij adviseren de kosten- en opbrengstenindex in de volgende herziening van de grondexploitaties te toetsen op marktconformiteit. De kostenindex dient daarbij nu minimaal naar 2% aangepast te worden.

Voor de opbrengstenindex hanteert de gemeente 0%. De gemeente heeft dit verder niet onderbouwd. Dit percentage is niet-onaannemelijk indien wordt uitgegaan van de categorie 'matige woningmarktlocaties' uit de rapportage Outlook Metafoor. Voor bedrijventerreinen is 0% niet onaannemelijk.

De gemeente rekent in de grondexploitaties de indexering rechtstreeks door op de kostenposten en brengt de kostenstijging niet apart in beeld. Dit kan foutgevoelig zijn en is minder transparant. We adviseren daarom de kosten- en opbrengstenstijging separaat in beeld te brengen in de grondexploitaties.

Het gehanteerde rentepercentage (3,6%) is conform regelgeving BBV berekend en toegepast in de grondexploitaties.

5. Bevindingen naar aanleiding van de eindejaarscontrole

5.3.7 Tussentijdse winstneming

Per 1 januari 2016 zijn ingrijpende wijzigingen doorgevoerd in BBV die betrekking hebben op de waardering en presentatie binnen de grondexploitatie. Eén van de wijzigingen betreft de bepalingen rondom tussentijdse winstneming. Deze moet op basis van de percentages of completion methode. Het voorzichtigheidsbeginsel leidt er toe dat realisatie van winst moet worden uitgesteld tot daarover voldoende zekerheid bestaat. Dit betekent echter niet dat pas winst moet worden genomen bij het afsluiten van een grondexploitatie. Bij deze methode wordt rekening gehouden met het voorzichtigheidsbeginsel, doordat naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst wordt genomen.

Commissie BBV heeft in de notitie grondexploitaties de volgende voorwaarden gesteld op grond waarvan vastgesteld kan worden of er voldoende zekerheid is om tussentijdse winst te nemen:

1. Het resultaat op grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond(of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Wij constateren dat de gemeente Gemert-Bakel in haar huidige beleid bovenstaande criteria hanteert om over te gaan tot tussentijdse winstneming. Nieuw voor de gemeente is dat dit naar rato van de voortgang dient plaats te vinden. De gemeente heeft in 2017 conform bovenstaande richtlijnen winstneming toegepast. De gemeente volgt hiermee wet- en regelgeving van BBV. De winstneming die plaatsgevonden heeft gevonden voor de exploitatie Neerakker hebben wij nog niet kunnen toetsen.

6. Bevindingen ten aanzien van de interne beheersing

6.1 Werkzaamheden

Tijdens de interim-controle hebben wij de interne beheersing van de gemeente Gemert-Bakel getoetst en onze bevindingen gecommuniceerd middels de managementletter. In dit hoofdstuk behandelen wij de op te volgen punten voor de jaarrekeningcontrole.

6.2 Bevindingen

Bevinding	Proces	Opvolging
<p>Bevinding: Ten tijde van de interim-controle waren de interne controles nog niet volledig afgerond.</p> <p>Risico: Niet tijdig signaleren van leemtes in de interne beheersing.</p> <p>Opvolging: Interne controles volledig afwickelen ten behoeven van de jaarrekeningcontrole.</p>	Interne controle	We hebben geconstateerd dat de interne controles ten behoeve van de eindejaarscontrole zijn afgerond.
<p>Bevinding: Gemeente steunt volledig op de uitbestede processen</p> <p>Risico: Niet (tijdig) signaleren van lasten die niet getrouw en/of rechtmatig zijn binnen het Sociaal Domein.</p> <p>Opvolging: Periodiek afstemming tussen realisatie en beschikbare budgetten binnen het sociaal domein.</p>	Sociaal domein	Ten behoeve van de jaarrekening wordt gesteund op de werkzaamheden van de GR Peelgemeenten en de controle hierop. Deze werkzaamheden zijn nog niet afgerond.
<p>Bevinding: Niet alle begrotingswijzigingen zijn verwerkt.</p> <p>Risico: Er wordt niet gehandeld binnen de actuele begroting.</p> <p>Opvolging: Verwerken van de begrotingswijzigingen in het financiële pakket.</p>	Monitoring	We hebben vastgesteld dat de gemeente alle begrotingswijzigingen heeft doorgevoerd.
<p>Bevinding: Prestatielevering is niet altijd zichtbaar vastgesteld.</p> <p>Risico: Onrechtmatige lasten.</p> <p>Opvolging: Analyse op de prestatielevering van de lasten.</p>	Inkopen	Wij hebben de prestatielevering vastgesteld middels een data-analyse. Hieruit zijn geen bijzonderheden gebleken.

6. Bevindingen ten aanzien van de interne beheersing

6.3 Geautomatiseerde gegevensverwerking

Wij onderzoeken de geautomatiseerde gegevensverwerking in opzet en bestaan voor zover wij dat noodzakelijk achten in het kader van de controle van de jaarrekening. De accountantscontrole kan daarom leiden tot andere constatering dan wanneer een gericht onderzoek naar de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking zou plaatsvinden. Wij hebben, voor zover noodzakelijk voor onze controle, de geautomatiseerde gegevensverwerking beoordeeld en hierbij zijn de hierna vermelde bijzonderheden geconstateerd. Wij hebben geconstateerd dat de logische toegangsbeveiliging ten aanzien van enkele applicaties verbetering behoeft. Zowel ten aanzien van de restricties aan de wachtwoorden om toegang te verkrijgen tot de applicaties als het uitvoeren van beheertaken onder een gepersonaliseerd beheeraccountant als de uitdienstprocedure op applicatieniveau, zijn verbeteringen aanbevolen. De bevindingen zoals opgenomen in de managementletter zijn niet van een zodanige significantie dat deze de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in gevaar brengen.

7. Overige dienstverlening

7.1 Onafhankelijkheid accountant

Baker Tilly Berk heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om zijn onafhankelijkheid en die van zijn medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- voorschriften en procedures omtrent onafhankelijkheid. Deze voorschriften voor professioneel gedrag op het gebied van kwaliteit en onafhankelijkheid zijn opgenomen in de Gedragscode van Baker Tilly Berk. Deze Gedragscode geldt voor iedere medewerker van Baker Tilly Berk en wordt natuurlijk steeds geactualiseerd;
- jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners en medewerkers van Baker Tilly Berk en ondersteunende stafdiensten;
- cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling, of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten;
- intern en extern kwaliteitsonderzoek;
- reviews door externe toetsers die niet bij de opdracht betrokken zijn, ter waarborging van een deugdelijke grondslag/deskundig oordeel;
- roulatie van externe accountants op de opdracht.

Wij zijn van mening dat wij in relatie tot uw organisatie onafhankelijk, in overeenstemming met de ViO (Verordening inzake de Onafhankelijkheid van accountants), hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

7.2 Fraude

Bij de uitvoering van de werkzaamheden hanteren wij onder andere de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NV COS) 240 "De verantwoordelijkheid van de accountant voor het onderkennen van het risico van fraude in het kader van de controle van financiële overzichten". Het College is primair verantwoordelijk voor de preventie van fraude. Het College is verantwoordelijk voor een cultuur van eerlijkheid en ethisch verantwoordelijk gedrag. Zij dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude zo veel mogelijk te beperken, zodat de integriteit van de financiële verslaggeving is gewaarborgd.

Tijdens de controle van de jaarrekening inventariseren wij de frauderisico's binnen uw organisatie en beoordelen wij de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en ontdekken van fraude. Tijdens de beoordeling bleek ons dat binnen uw organisatie reeds de nodige aandacht wordt besteed aan de onderwerpen fraude en integriteit. U heeft aangegeven belang te hechten aan een adequate beheersing van frauderisico's.

Volledigheidshalve wijzen wij erop dat onze controle niet specifiek gericht is op het ontdekken van fraude. Uit onze controle zijn geen signalen gekomen in het kader fraude.

8. Single Information Single Audit (SiSa)

8.1 SiSa bijlage

Op grond van het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten, Artikel 5 lid 4, dienen wij te rapporteren over de fouten en onzekerheden van de SiSa regelingen.

Code	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout / onzekerheid
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2017	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G2A	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 WWB_Totaal 2016	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente 2017	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling
SZW G3A	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_totaal 2016	Niet van toepassing	0	Geen bevindingen met invloed op financiële vaststelling

9. Landelijke actualiteiten

In dit hoofdstuk nemen wij actuele ontwikkelingen op die spelen binnen de lokale overheid.

Bij onze controle hebben wij onderstaande punten niet in alle gevallen specifiek beoordeeld of toegepast op uw organisatie. Wij zijn vanzelfsprekend bereid om met u van gedachten te wisselen over de gevolgen en beantwoording van mogelijke vraagstukken voor uw organisatie.

De volgende onderwerpen komen aan bod:

- 9.1 Wijzigingen BBV
 - 9.1.1 Winstneming naar rato van de voortgang op Bouwgronden in exploitatie
 - 9.1.2 Notitie Materiële vaste activa
 - 9.1.3 Gebeurtenissen na balansdatum

- 9.2 Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)
- 9.3 De koepelvrijstelling voor samenwerkingsverbanden
 - 9.3.1 Koepelvrijstelling
 - 9.3.2 Einde verruimde koepelvrijstelling

9. Landelijke actualiteiten

9.1 Wijzigingen BBV

In 2017 zijn meerdere wijzigingen in het BBV ingegaan. Voorbeelden hiervan zijn de beleidsindicatoren, notitie rente, notitie overhead en de invoering van de taakvelden. Informatie over deze wijzigingen hebben wij reeds eerder aan u gecommuniceerd. In deze paragraaf gaan wij in op aangekondigde wijzigingen vanaf 2018 en nadere duiding over reeds uitgebrachte regelgeving.

9.1.1 Winstneming naar rato van de voortgang op Bouwgronden in exploitatie

De commissie heeft in maart 2018 in een aparte notitie een nadere toelichting gegeven over de (verplichte) toepassing van winstneming naar rato van de voortgang op Bouwgronden in exploitatie. In de huidige praktijk wordt nog veel gebruik gemaakt van winstneming bij afronding van het project. Voor winstneming geldt de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd moet tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Dit is verplicht wanneer het waarschijnlijk is dat de economische voordelen die aan het project zijn verbonden naar de gemeente zullen toevloeien. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:

1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat; én
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht; én
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

In de nadere uitleg tussentijds winstnemen 2018 (ingangdatum 2017) is specifiek ingegaan op de betrouwbare inschatting en de realisatie van opbrengsten.

Betrouwbare inschatting:

Het verantwoord van winst is het noodzakelijk dat voldoende zekerheid bestaat over het (verwachte) resultaat van de grondexploitatie, ofwel het resultaat moet op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Het gaat hierbij niet om het hebben van zekerheid over alle aspecten die bij het uitvoeren van grondexploitatie spelen en macro ontwikkelingen die zich kunnen voordoen. Aan schattingen kleven in alle gevallen inherente onzekerheden. Uitgangspunt is het hebben van een degelijke onderbouwing van de schattingen voor de te verrichten werkzaamheden, te maken kosten en te realiseren opbrengsten in overeenstemming met de specifieke invulling van het grondexploitatiecomplex.

Voortgang:

Naar rato van de voortgang van het project wordt tussentijds winst verantwoord. Hierbij wordt voor wat betreft de berekeningsmethodiek en de planinhoudelijke uitgangspunten niet afgeweken van de grondexploitatie of herziening zoals deze tot en met het verslagjaar door de raad zijn vastgesteld. De voortgang wordt berekend naar de mate waarin kosten en opbrengsten zijn gerealiseerd per individuele grondexploitatie. Hiermee wordt de totale winst over de individuele grondexploitatie opgedeeld/toegerekend aan de reeds verkochte kavels. Indien er nog geen gronden zijn verkocht is er nog geen sprake van gerealiseerde winst.

9. Landelijke actualiteiten

9.1.2 Notitie Materiële vaste activa

In december 2017 is de notitie Materiële vaste activa van de Commissie BBV uitgebracht. Deze notitie treedt direct in werking en moet daarom voor een belangrijk deel al in de jaarrekening 2017 verwerkt worden. Een ander deel treedt vanaf 2018 in werking. De inhoud van de notitie betreft vooral een nadere uitwerking en samenvatting van eerder uitgebrachte notities met betrekking tot software, investeringen, onderhoud kapitaalgoederen en waardering van vastgoed. In de notitie zijn meerdere stellige uitspraken opgenomen. De volgende bepalingen zijn in de notitie opgenomen:

- Investeringen in maatschappelijk vastgoed die in 2017 (of later) gereed komen, moeten met ingang van 1 januari 2017 geactiveerd worden. Dit betekent dat 'lopende' investeringen die per 31 december 2016 nog niet waren afgerond voor de bedragen die in 2017 zijn uitgegeven geactiveerd moeten worden (2017);
- De verkoopopbrengst en het afboeken van de boekwaarde bij desinvestering/verkoop worden beide afzonderlijk verantwoord en mogen niet met elkaar worden verrekend (2017);
- Met betrekking tot uitgevoerd onderhoud is in de notitie nadere duiding opgenomen over de verschillen tussen klein onderhoud (ten behoeve van instandhouding) en groot onderhoud (levensduur verlengend) en vervangingsinvesteringen. Een beheerplan voor onderhoud moet recent worden bijgesteld, hiervoor is een maximum van vijf jaar aan gekoppeld (2018);
- Voor achterstallig onderhoud (waarbij sprake is van onveilige situaties of kapitaalvernietiging) moet een voorziening worden gevormd. Als de gemeente over onvoldoende middelen beschikt is het toegestaan om het achterstallig onderhoud binnen een termijn van maximaal vier jaar in te lopen (2018).

9. Landelijke actualiteiten

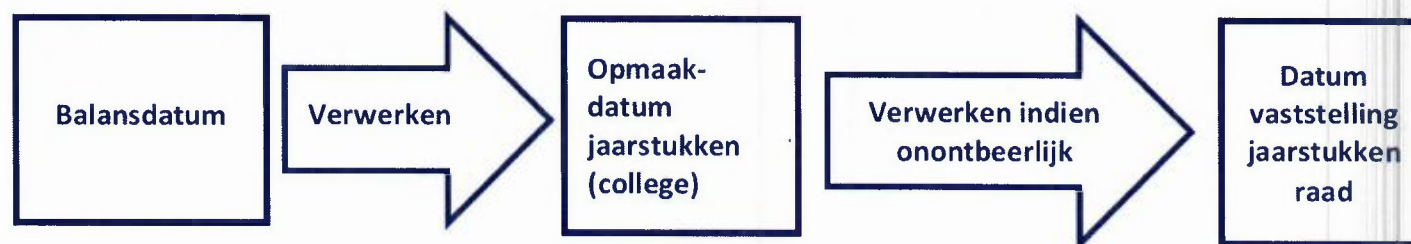
9.1.3 Gebeurtenissen na balansdatum

In maart 2018 is de aangepaste notitie van de gebeurtenissen na balansdatum gepubliceerd. Dit is een update van de notitie uit 2008. De notitie bevat primair een verbeterde toelichting van de bestaande regelgeving welke ook beter aansluit bij de regelgeving voor ondernemingen.

Gebeurtenissen na balansdatum worden onderscheiden in twee soorten:

- a. gebeurtenissen die informatie verschaffen over omstandigheden die bestonden op de datum van de jaarrekening; en
- b. gebeurtenissen die informatie verschaffen over omstandigheden die ontstaan zijn na de datum van de jaarrekening.

In het tijdspad van opstellen en vaststellen van de jaarrekening moeten gunstige en ongunstige gebeurtenissen, die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum, altijd in de jaarrekening worden verwerkt als deze onontbeerlijk (materieel) zijn voor het inzicht van de raad bij de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag. Schematisch ziet dat er als volgt uit:

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum maar pas ná vaststelling van de jaarstukken blijken, worden in de begroting van het lopende jaar verwerkt.

9. Landelijke actualiteiten

9.2 Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

Met ingang van 1 januari 2020 zal niet langer het ambtenarenrecht zoals we dat nu kennen van toepassing zijn, maar het reguliere arbeidsrecht.

De ambtelijke status verdwijnt niet. Iedere medewerker in dienst van een overheidswerkgever blijft ambtenaar. De overheid is er voor het algemene belang. Daarom blijven de speciale regels voor ambtenaren bestaan. Deze komen te staan in een nieuwe Ambtenarenwet met daarin regels voor ambtenaren, bijvoorbeeld over:

- geheimhoudingsplicht;
- verbod om giften aan te nemen;
- de plicht andere functies te melden.

Wat verandert er wel? We hebben het straks niet meer over aanstellingen, maar over dienstverbanden en arbeidsovereenkomsten. Voor ambtenaren gaat het private arbeids- en ontslagrecht gelden.

- Dit betekent dat een ambtenaar bij onenigheid met zijn werkgever of bij ontslag naar de kantonrechter gaat. Hij kan niet langer in bezwaar bij de eigen werkgever en in beroep bij de bestuursrechter. Voor ontslag moeten het UWV of de kantonrechter toestemming geven. De procedure bij ontslag verandert dus, maar de werkgever moet nog steeds een goede reden hebben voor ontslag. Net als onder het ambtenarenrecht.
- Het voeren van functionering – en beoordelingsgesprekken met medewerkers wordt van groter belang voor de ontwikkeling en het goed laten functioneren van medewerkers, of anderzijds het kunnen ontslaan van medewerkers, mits deze gesprekken zorgvuldig worden vormgegeven en gehouden.
- Ook het hebben van goede functieomschrijvingen helpt medewerkers om goed te kunnen functioneren: wat wordt er van hen verwacht, zowel in attitude als in taken. Veranderen er functies met de invoering van de WNRA? Worden deze aangepast in de functieomschrijvingen?
- Begrippen als goed werkgever- en goed werknemerschap doen hun entree met de invoering van de WNRA.
- Ook zullen er andere regels gaan gelden met betrekking tot verzuim en arbeidsongeschiktheid.
- Aanpassing van uw huidige contracten/aanstellingen kan benodigd zijn. Dat kan middels nieuwe arbeidsovereenkomsten, maar ook middels bijvoorbeeld een addendum of een informatieve brief.
- Ten slotte zullen de arbeidsvoorwaarden van ambtenaren in beginsel niet door de nieuwe wet veranderen. Salaris, eindejaarsuitkering of vakantiedagen blijven in de arbeidsovereenkomst zoals ze zijn. In nieuwe cao's kunnen werkgevers en vakbonden wijzigingen in de arbeidsvoorwaarden afspreken. Komt er een (nieuwe) collectieve arbeidsovereenkomst (cao) waaraan u -al dan niet vrijwillig- deelneemt, of prefereert u een (eigen) aanvullende arbeidsvoorwaardenregeling?

Het is goed om voor 1 januari 2020 op de hoogte te zijn van alle gevolgen die de WNRA met zich meebrengt. Mocht u hier meer over willen weten, of wilt u meer weten over de aanpak, neemt u dan gerust contact met ons op.

9. Landelijke actualiteiten

9.3 De koepelvrijstelling voor samenwerkingsverbanden

Bij samenwerking tussen gemeenten of tussen gemeenten en andere instellingen moet altijd aandacht worden besteed aan de btw. Veel samenwerkingsverbanden van gemeenten maken gebruik van de btw-koepelvrijstelling, ook wel samenwerkingsverbandvrijstelling genoemd. De koepelvrijstelling voorkomt dat een samenwerkingsverband btw moet berekenen op de diensten die zij voor haar leden verricht.

Recent is de koepelvrijstelling meerdere malen in het nieuws geweest vanwege wijzigingen in de reikwijdte ervan. Gemeenten en samenwerkingsverbanden moeten vaststellen of deze wijzigingen invloed hebben op hun eigen btw-positie.

9.3.1 Koepelvrijstelling

De koepelvrijstelling voorkomt dat het samenwerkingsverband btw in rekening moet brengen voor haar dienstverlening aan de gemeenten. Dit is gunstig indien de gemeenten slechts een deel van de btw op inkopen in aftrek kunnen brengen of kunnen compenseren via het btw-compensatiefonds (BCF). Om de koepelvrijstelling toe te mogen passen, moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan:

- De deelnemers van het samenwerkingsverband verrichten prestaties die zijn vrijgesteld van btw of waarvoor zij geen ondernemer zijn;
- Het samenwerkingsverband verleent de diensten aan haar deelnemers;
- De deelnemers betalen een vergoeding die hun aandeel in de gezamenlijke uitgaven weerspiegelt;
- De deelnemers gebruiken de diensten van het samenwerkingsverband voor de activiteiten waarvoor zij geen ondernemer zijn (overheid, onbelast) of die zijn vrijgesteld van btw;
- Toepassing van de koepelvrijstelling mag niet leiden tot verstoring van de concurrentieverhoudingen. Daarom zijn ook diverse diensten uitgesloten van de koepelvrijstelling. Voorbeelden hiervan zijn het verzorgen van de loon-, salaris-, grootboek- en financiële administratie, het ter beschikking stellen van personeel en ICT-diensten.

In de praktijk bleek dat de koepelvrijstelling bij ambtelijke fusies niet kon worden toegepast. De deelnemende gemeenten gebruiken de diensten van het samenwerkingsverband in dat geval niet alleen voor overheidsactiviteiten en btw-vrijgestelde activiteiten gebruiken, maar ook voor btw-belaste activiteiten. En dat is volgens de letter van de wet niet toegestaan. Daarom keurde de staatssecretaris van Financiën in februari 2016 goed dat samenwerkingsverbanden de koepelvrijstelling mogen toepassen in het geval van een ambtelijke fusie. Hieraan verbond de Staatssecretaris de voorwaarde dat de gemeenten de diensten van het samenwerkingsverband voor minimaal 70% gebruiken voor hun overheidsactiviteiten en btw-vrijgestelde activiteiten. Met andere woorden: als de gemeenten niet meer dan 30% btw-belaste activiteiten verrichten, dan is de koepelvrijstelling van toepassing. Aan deze voorwaarden voldoen alle gemeenten.

9.3.2 Einde verruimde koepelvrijstelling

In een brief van 15 september 2017 kondigde de staatssecretaris van Financiën aan de verruimde toepassing van de koepelvrijstelling per 1 januari 2018 te beëindigen. Vanaf die datum gelden weer de voorwaarden zoals hiervoor beschreven. Dit raakt gemeenten die vanwege een ambtelijke fusie samenwerken en de koepelvrijstelling hiervoor toepassen. Deze gemeenten moeten bezien hoe ze de kostenverhoging op de ambtelijke samenwerking gaan opvangen.

Contactgegevens:

drs. R.G. (Rachel) de Kort RA
Extern accountant
M: 06 - 13 25 17 67
E: r.dekort@bakertillyberk.nl

Kantoorgegevens:

Baker Tilly Berk N.V.
Bijster 39
Postbus 3814
4800 DV Breda
T: 076 - 525 00 00

www.bakertillyberk.nl